

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma

Türk hukuku, aile kurumunun toplumsal temelini korumakla birlikte, sürdürülemez hale gelen evliliklerin medeni bir çerçevede sona erdirilmesini sağlayan karma bir sisteme sahiptir. İsviçre Medeni Kanunu'nun modern prensiplerini temel alarak şekillenen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK), eski kusura dayalı katı sistemlerin ötesine geçerek, irade ilkesini ve evlilik birliğinin temelinden sarsılması prensibini hukuk sistemine entegre etmiştir. Bu hukuki evrimin en rafine ürünü ise, uygulamada en sık başvurulanan yöntem olan **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** kurumudur.

Türkiye'de anlaşmalı boşanma, eşlerin evlilik birliğini sona erdirme kararı alırken kusur araştırmasına girmeksizin, boşanmanın hukuki, mali ve ebeveynliğe dair tüm sonuçları üzerinde mutabakata vardıkları ve bu mutabakatı mahkeme onayıyla kesinleştirdikleri bir usuldür. Çekişmeli boşanma süreçleri; zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme, haysiyetsiz hayat sürme, terk veya akıl hastalığı gibi özel boşanma sebeplerinin ispatını gerektiren, tanıkların dinlendiği ve yıllarca sürebilen son derece yıpratıcı davalardır. Buna karşılık, **Türkiye'de anlaşmalı boşanma prosedürü**, mahkemelerin iş yükünü hafifleten, tarafların mahremiyetini koruyan ve husumeti ortadan kaldıran barışçıl bir çözüm mekanizması sunar.

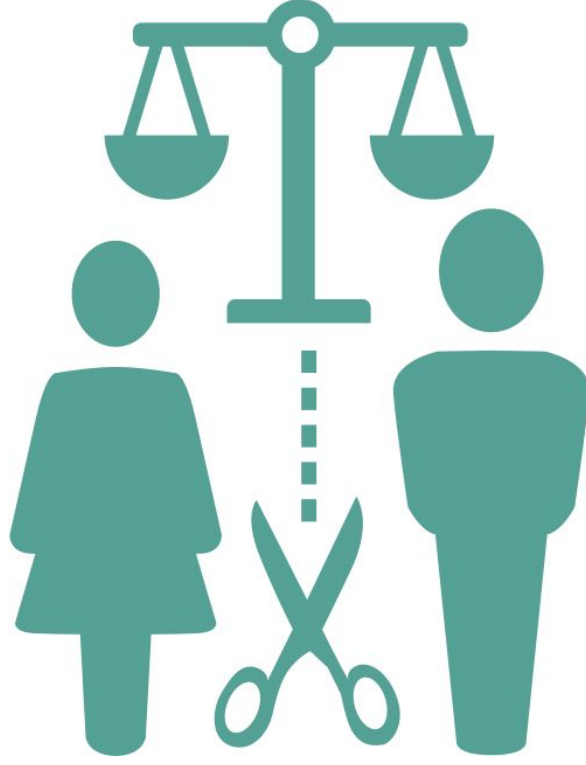
TMK Madde 166/3 kapsamında düzenlenen bu kurum, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı yönünde kesin bir yasal karine yaratır. Kanun koyucu, eşlerin ortak iradesiyle mahkemeye başvurduğu durumlarda evliliğin sürdürölmesinde taraflar ve toplum için hiçbir fayda kalmadığını kabul eder. Ancak bu prosedür, kamu düzenini, zayıf tarafı ve özellikle çocukların üstün yararını korumak amacıyla son derece sıkı şekil ve usul şartlarına bağlanmıştır.

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Şartları: TMK Madde 166/3 Analizi

Bir boşanma davasının "**Türkiye'de anlaşmalı boşanma**" statüsünde kabul edilip tek celsede sonuçlanabilmesi için, Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü dört temel hukuki şartın aynı anda (kümülatif olarak) var olması gerekmektedir. Bu şartlardan herhangi birinin yokluğu, davanın reddine veya davanın çekışmeli boşanma usulüne dönüşmesine neden olur.

1. Evlilik Birliğinin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması Kuralı

Türkiye'de anlaşmalı boşanma davası açabilmenin en mutlak ve katı önkoşulu, evlilik birliğinin en az bir yıl (365 gün) sürmüş olmasıdır. Bu bir yıllık sürenin hesaplanmasında baz alınan tarih, dini nikah tarihi veya tarafların birlikte yaşamaya başladıkları tarih değil, resmi nikahın kıyıldığı ve Nüfus Müdürlüğü kayıtlarına tescil edildiği tarihtir. Yurtdışında evlenen yabancılar veya gurbetçiler için, evliliğin Türk konsolosluklarına veya ilgili makamlara tescil edildiği tarih esas alınır.

Bu kuralın arkasındaki yasa koyucu irade, evlilik kurumunun ciddiyetini korumak ve fevri kararların önüne geçmektir. Evliliğin ilk yılı, sosyolojik ve psikolojik açıdan eşlerin birbirlerine uyum sağlama, kriz yönetimi becerilerini test etme ve ortak bir yaşam kültürü oluşturma evresidir. Kanun koyucu, bu adaptasyon sürecinde yaşanabilecek tartışmaların doğrudan boşanma ile sonuçlanmasını engellemek için bu "bekleme ve olgunlaşma" süresini zorunlu kılmıştır. Eşlerin bu 1 yıllık süre zarfında aynı evde (birlikte) yaşama zorunluluğu yoktur; önemli olan, evlilik akdinin resmî olarak varlığıdır.

Eğer dava açıldığı tarihte bir yıllık süre dolmamışsa, hâkim davanın diğer şartlarını incelemeksizin, bu eksikliği re'sen gözeterek davayı reddeder veya usuli işlemler çerçevesinde dava çekişmeli boşanmaya dönüşür. Yargıtay içtihatları, bu konuda hakkaniyete dayalı hiçbir istisnayı kabul etmemekte ve bir yıl şartını mutlak bir geçerlilik koşulu olarak uygulamaktadır.

2. Ortak İrade: Birlikte Başvuru ve Davayı Kabul Mekanizmaları

İkinci temel şart, yargılama sürecine konu olan davanın tarafların ortak iradesiyle açılmış olmasıdır. Eşlerden birinin "**Türkiye'de anlaşmalı boşanma**" talebiyle tek taraflı olarak dava açması ve diğer eşin bu davayı tüm hukuki sonuçları ve sunulan protokol ile birlikte kayıtsız şartsız kabul etmesidir. Davayı kabul beyanı, mahkeme kararı kesinleşinceye

kadar yargılamanın herhangi bir aşamasında sunulabilir.

Bu mekanizma, taraflar arasındaki husumet algısını kırarak uyuşmazlığın iş birliği temelinde çözülmesini sağlar. Türkiye’de anlaşmalı boşanma sürecinde, zina veya hayata kast gibi özel boşanma sebeplerine dayanılarak anlaşmalı boşanma talep edilemez; dava genel boşanma sebebi olan "evlilik birliğinin temelinden sarsılması" esasına dayanmalıdır.

3. Yargısal Denetim: Hâkim Huzurunda Bizzat İfade Verme Zorunluluğu

Türk usul hukukunda tarafların avukat aracılığıyla (vekâletname ile) temsil edilmesi anayasal bir hak ve genel kural olmasına rağmen, **Türkiye’de anlaşmalı boşanma** süreçleri bu kuralın en istisnai alanlarından birini teşkil eder. Taraflar, kendilerini alanında uzman bir avukatla temsil ettirseler dahi, karar duruşmasında hâkimin huzuruna bizzat çıkmak zorundadır.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin istikrar kazanmış içtihatlarına göre, vekaletname ile yetkilendirilmiş bir avukatın, müvekkili adına boşanma iradesini açıklaması veya protokolü duruşmada kabul etmesi hukuken geçersizdir. Hâkim, tarafların iradelerini hiçbir baskı, korkutma (ikrah), hata veya hile altında kalmadan, tamamen özgür iradeleriyle açıkladıklarına bizzat gözlem yaparak kanaat getirmelidir. Bu zorunluluk, genellikle ekonomik veya sosyal olarak daha dezavantajlı konumda olan eşin (uygulamada sıklıkla kadının), ailevi baskılar veya şiddet tehdidi altında kendi aleyhine olan ağır mali koşulları (nafakadan feragat, malların devri vb.) zorla kabul etmesini önlemeye yönelik hayati bir güvenlik sübabıdır. Hâkim, tarafların samimiyetini ölçmek için geniş bir takdir yetkisine sahiptir ve gerek görürse tarafları ayrı ayrı veya birlikte dinleyebilir. Yabancı ülkelerde yaşayan veya yurt dışındaki Türk vatandaşları için bu kural, duruşma günü Türkiye’ye seyahat etme zorunluluğu doğurmaktadır.

4. Mali ve Ebeveynlik Konularında Kapsamlı Uzlaş

Hâkimin boşanmaya hükmedebilmesi için yalnızca boşanma iradesinin varlığı yeterli değildir. Tarafların, boşanmanın yaratacağı tüm hukuki, mali (nafaka, tazminat, mal paylaşımı) ve çocuklara ilişkin (velayet, kişisel ilişki, iştirak nafakası) statü değişiklikleri üzerinde tam bir mutabakata varmış olmaları ve bu mutabakatı "Boşanma Protokolü" adı verilen yazılı bir sözleşme ile mahkemeye sunmaları yasal bir mecburiyettir. Protokolde

yer alan hükümlerin Türk hukukunun emredici kurallarına, kamu düzenine ve genel ahlak standartlarına uygun olması gerekmektedir.

Yasal Şartlar	Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Özellikleri
Asgari Süre	Resmi nikah tarihinden itibaren tam 1 yıl (365 gün) geçmesi zorunludur. Dini nikah dikkate alınmaz.
Başvuru Usulü	Bir tarafın açtığı davanın diğer tarafça eksiksiz kabulü.
Duruşma Katılımı	Her iki eşin de duruşmaya bizzat katılımı ve sözlü beyanı şarttır. Avukatla temsil bu zorunluluğu ortadan kaldırmaz.
Mali ve Hukuki Uzlaş	Nafaka, tazminat, mal paylaşımı, velayet ve çocukla kişisel ilişki konularında tam ve yazılı mutabakat.

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Protokolünün Hukuki Mimarisi

Türkiye'de anlaşmalı boşanma sürecinin temeli, tarafların akdettiği boşanma protokolüdür. Türk Borçlar Kanunu'nun sözleşme serbestisi kuralları çerçevesinde hazırlanan bu belge, mahkemenin onayıyla ilam niteliği kazanarak icra edilebilir, bağlayıcı bir metne dönüşür. Protokolün içeriğindeki belirsizlikler, on yıl (10 yıl) sürebilecek yeni davaların habercisidir. Bu nedenle, protokolün hukuki mimarisi son derece ayrıntılı tasarlanmalıdır.

Çocuğun Üstün Yararı Çerçevesinde Velayet ve Ortak Velayet Kurumu

Evlilik birliği içinde doğmuş ve reşit olmayan (18 yaşından küçük) çocukların varlığı durumunda, kamu düzeni devreye girer. Aile Mahkemesi hâkimi, ebeveynlerin çocukların durumu hakkındaki anlaşmasını incelerken tarafların menfaatlerinden ziyade mutlak surette "çocuğun üstün yararı" ilkesini merkeze alır.

- Velayet:** TMK Madde 182 uyarınca, velayet hakkının eşlerden hangisine bırakılacağı protokolde kesin olarak belirlenmelidir. Türk yargı sisteminde velayet geleneksel olarak tek bir ebeveyne (genellikle anneye) verilirken, son yıllarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) içtihatları ve uluslararası sözleşmelerin etkisiyle "Ortak Velayet" kurumu da hukuki zemin kazanmıştır.

- **Kişisel İlişki Tesisi:** Velayet kendisine bırakılmayan ebeveynin çocukla olan bağıını sürdürebilmesi için kurulacak kişisel ilişkinin sınırları çok net çizilmelidir. Kişisel ilişki düzenlemesi; hafta sonu görüşmeleri, dini ve milli bayramlar, sömestr tatilleri ve yaz tatillerinde çocuğun hangi gün, saat kaçta alınıp saat kaçta teslim edileceğine kadar detaylandırılmalıdır.
- **İştirak Nafakası:** Velayeti elinde bulundurmayan eşin, çocuğun bakım, eğitim ve sağlık masraflarına kendi mali gücü oranında katılması yasal bir yükümlülüktür. **Türkiye'de anlaşmalı boşanma protokolünde** iştirak nafakasının miktarı açıkça belirtilmeli ve bu tutarın her yıl TÜİK oranlarında otomatik olarak artırılacağına dair bir madde eklenmelidir. İştirak nafakasından feragat edilse dahi, bu feragat geleceğe yönelik olarak bağlayıcı değildir.

Mali Düzenlemeler: Yoksulluk Nafakası ve Tazminatlar

Eşlerin evlilik sonrası ekonomik statülerinin düzenlenmesi, **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** prosedürünün en kritik aşamalarından biridir.

- **Yoksulluk Nafakası:** TMK Madde 175 uyarınca, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak şartıyla, geçimi için diğer taraftan nafaka talep edebilir. Protokolde yoksulluk nafakası talep edilip edilmediği, talep ediliyorsa miktarı net bir şekilde yazılmalıdır. Eğer nafaka hakkından vazgeçildiği kabul edilmişse, bu feragat mutlak olup geri alınamaz.
- **Maddi ve Manevi Tazminat:** Protokolde, tazminat miktarı, ödeme takvimi ve para birimi açıkça belirtilmelidir. Eğer tazminat talebi yoksa, bu durum feragat niteliğinde açıkça yazılmalıdır.

Mal Rejiminin Tasfiyesi, Ziynet Eşyaları ve 10 Yıllık Zamanaşımı

Türkiye'de yasal mal rejimi, 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi" olarak belirlenmiştir. Kişisel mallar (miras, bağışlama vb.) bu paylaşıma dahil değildir.

Türkiye'de anlaşmalı boşanma davalarında yapılan en büyük yasal hata, mal paylaşımı ve ziynet eşyaları (düğün takıları) hususunda protokolde genel, yetersiz ve muğlak ifadelerin kullanılmasıdır. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre, "Tarafların birbirinden

hiçbir maddi ve manevi talebi kalmamıştır" gibi standart cümleler, mal rejimi tasfiyesinden ve ziynet eşyalarından feragat edildiği anlamına gelmemektedir.

Geçerli bir feragat veya mal paylaşımı anlaşması için protokolde; paylaşım konu gayrimenkullerin tapu bilgileri, araçların plaka bilgileri, banka hesap numaraları ve ziynet eşyalarının cinsi detaylı olarak sıralanmalıdır. Eğer mal paylaşımı eksik yazılırsa, taraflar boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren **10 yıl boyunca** ayrı bir dava açma hakkını ellerinde bulundurlar.

Boşanma Protokolü Temel Bileşenleri	Dikkat Edilmesi Gereken Yasal Detaylar
Velayet ve Çocuğun Durumu	Tek veya ortak velayet açıkça belirtilmeli, kişisel ilişki takvimi spesifik olmalı.
İştirak ve Yoksulluk Nafakası	Miktar netleştirilmeli, yıllık TÜFE/ÜFE artış oranı eklenmeli. Yoksulluk nafakasından feragat mutlaktır.
Mal Paylaşımı ve Tazminat	Tapu, plaka, hesap bilgileri detaylandırılmalı. Genel "alacağım yoktur" ifadesi feragat sayılmaz.
Ziynet Eşyaları (Takılar)	Takıların kime kalacağı veya bedelinin nasıl ödeneceği maddeler halinde yazılmalı.

Hâkimin Müdahale Yetkisi ve Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Protokolünün Revizyonu

Türk hukuk sisteminde anlaşmalı boşanma protokolleri, mahkemeye sunuldukları anda otomatik olarak geçerlilik kazanan belgeler değildir. TMK Madde 166/3 uyarınca aile mahkemesi hâkimi, protokol üzerinde geniş bir yargısal denetim ve müdahale yetkisine sahiptir.

Hâkim, duruşma esnasında tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestliğini kontrol ederken, eşzamanlı olarak protokolün hukuka, kamu düzenine ve ahlaka uygunluğunu da denetler. Hâkim, protokolde özellikle zayıf tarafı ve çocukları mağdur edecek orantısız veya adil olmayan hükümler tespit ederse, taraflara değişiklik önerilerinde bulunma yetkisine sahiptir.

Taraflar, hâkimin önerdiği bu değişiklikleri duruşma salonunda sözlü olarak kabul eder ve bu beyanlar zapta geçirilirse, revize edilmiş protokol üzerinden boşanma kararı verilir. Ancak, taraflardan biri değişikliği kabul etmezse, mutabakat bozulmuş sayılır ve dava süreci, çekişmeli boşanma kurallarına göre devam etmek üzere dönüşüme uğrar. Bu durum, **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** sürecinin kamu düzeni ile iç içe geçmiş bir yargı faaliyeti olduğunu gösterir.

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Davasında Yargılama Prosedürü ve Süreç

Türkiye'de anlaşmalı boşanma, usuli işlemlerin belirli bir kronolojik sıraya göre ve eksiksiz yürütülmesini gerektiren teknik bir süreçtir. "Tek celsede boşanma" olarak bilinse de, yapılması gereken kritik işlemler vardır.

1. Yetki, Görev ve Davanın Açılması

Boşanma davalarında görevli mahkeme Aile Mahkemeleridir. TMK'ya göre yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi veya son altı ay boyunca eşlerin birlikte oturdukları yer mahkemesidir. Ancak, **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** davalarında genellikle "yetki itirazı" ileri sürülmez, taraflar iş yükü daha az olan adliyeleri tercih edebilirler. Süreç, boşanma protokolünün ve dava dilekçesinin Adliye Tevzi Bürosu'na teslim edilmesiyle başlar.

2. Duruşma Günü (Tensip) ve Duruşmanın İcrası

Dava dosyası mahkemeye düştüğünde, hâkim bir "Tensip Zaptı" düzenler. Duruşma günü davanın açıldığı tarihten itibaren 2 ila 8 hafta sonrasına verilebilir. Belirlenen gün ve saatte eşlerin her ikisi de mahkeme salonunda bizzat hazır bulunur. Hâkim, tarafların iradelerini teyit eder ve boşanma kararını tefhim eder.

3. Gerekçeli Karar, İstinaftan Feragat ve Nüfus Kayıtları

Kararın kesinleşmesi için hâkimin "Gerekçeli Karar" hazırlaması gerekir. Gerekçeli karar tebliğ edildikten sonra taraflar için 2 haftalık istinaf süresi başlar. **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** sürecini hızlandırmak isteyen taraflar, "İstinaf kanun yolundan feragat ediyoruz" dilekçesi sunarlar. Kesinleşmenin ardından, evlilik resmi olarak nüfus

kütüğünden düşürölür.

Yabancılık Unsuru Taşıyan Davalar: Expatlar İçin Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma

Türkiye'de yerleşik yabancılar veya yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları (gurbetçiler) için "**Türkiye'de anlaşmalı boşanma**" prosedürü, 5718 sayılı MÖHUK çerçevesinde değerlendirilir.

- **Türk Mahkemelerinin Yargı Yetkisi:** Tarafların evliliği Türkiye'de geçerli sayılması için ilgili makamlara tescil ettirilmişse, bu hukuki statüyü sonlandırmak için mutlak surette Türk mahkemesinden boşanma kararı alınması gerekir.
- **Yabancı Belgeler ve Apostil:** Yabancı resmi belgelerin Türk mahkemelerinde delil olabilmesi için apostil şerhini içermesi, yeminli tercüman tarafından çevrilmesi ve noter onayı alınması gerekir.
- **Dil Bariyeri:** Türkçe bilmeyen taraflar için duruşmada yeminli bir tercümanın hazır bulundurulması yasal bir zorunluluktur.

- **İddet Müddeti:** Boşanan kadının yeniden evlenebilmesi için 300 günlük bir bekleme süresi (iddet müddeti) vardır. Bu kural yabancı uyruklu kadınlar için de geçerlidir.

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanmanın Çekişmeli Davaya Dönüşmesi ve Ayrılık Kuralı

Türkiye'de anlaşmalı boşanma süreci, eşlerin karşılıklı rızası ve işbirliği üzerine inşa edilmiş hassas bir yapıdır. Dava, şu senaryolarda çekişmeli boşanmaya dönüşür:

- Taraflardan birinin boşanma iradesinden tek taraflı olarak vazgeçmesi.
- Eşlerden birinin veya her ikisinin duruşmada mazeretsiz olarak hazır bulunmaması.
- Hâkimin protokol değişikliği önerisinin reddedilmesi.
- Evliliğin henüz bir yıllık süreyi doldurmamış olması.

Davanın çekişmeli hâle gelmesi durumunda usul tamamen değişir; ispat ve delil aşamaları başlar. Eğer çekişmeli hâle gelen dava, ispat yetersizliği nedeniyle reddedilirse, ret kararının kesinleştiği tarihten itibaren üç (3) yıllık fiili ayrılık süresi başlar. Bu süre zarfında eşler bir araya gelmezse, yeni açılacak davada kusur durumuna bakılmaksızın boşanmaya karar verilir.

Türkiye'de Anlaşmalı Boşanma Sürecinin Psikolojik, Ekonomik ve Yargısal Etkileri

"**Türkiye'de anlaşmalı boşanma**" kavramını salt yasal kurallar bütünü olarak değil, toplumun sosyo-ekonomik dinamiklerini derinden etkileyen makro-analitik bir yapı olarak incelemek gerekir.

- **Adalet Sisteminin İş Yükünün Optimizasyonu:** Çekişmeli boşanma davaları mahkemelerin zaman ve kaynaklarını tüketirken, **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** prosedürü, mahkemeler için bir "hukuki tahliye vanası" işlevi görür ve süreci çok kısa bir sürede sonuçlandırır.
- **Psikolojik Tahribatın Engellenmesi:** Bu mekanizma, evliliği sona erdirirken eşler arasında "ortak ebeveynlik" ilişkisinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için rasyonel bir iletişim köprüsü kurar ve çocukların psikolojik travmalara maruz kalma riskini minimize eder.
- **Makroekonomik Dalgalanmaların Etkisi:** Yüksek enflasyon oranları nedeniyle, güncel protokol metinlerine nafaka miktarının her yıl TÜİK verilerine göre (ÜFE/TÜFE oranında) otomatik olarak artırılacağını garanti altına alan "enflasyon uyarlama klotlarının" eklenmesi yaşamsal bir zorunluluk halini almıştır.
- **Uzman Bir Hukukçunun Fonksiyonu:** **Türkiye'de anlaşmalı boşanma** davasının maliyetleri (harçlar, tercüme giderleri, avukatlık ücretleri) öngörülebilir olsa da, süreç internetten indirilen taslak belgelerle yürütülemeyecek kadar hassastır. Aile hukuku alanında uzman bir avukat, protokolü her türlü yanlış yoruma kapalı şekilde kaleme alan ve usuli işlemleri pürüzsüzce yürüten kapsamlı bir "Risk Yöneticisi" olarak hareket eder.